

הצעה: שמורת טבע חדשה

:: גיל יסעור

שמורת הטבע גם אין
שייכות לצבאים ולציפורים
הנדיחות. הן יצירה של האדם
ולמענו.

בשמורה אין כל פעילות
של פרסום, שיווק, מסחר
או פיתוח תעשייתי. אין
כמעט זיהום אוויר ולא פגיעה
בסביבה הטבעית.

לצבאים ולציפורים הנדירות. הן יצירה של האדם ולמענו. הן משמרות עבורנו אלטרנטיבה לצורת קיומנו הנוכחית. הן משמרות עבורנו מגוון ביולוגי שייטכן ויהיה לו ערך רב במאות הבאות ומערכת חיים שהאדם אינו במרכזה. אותו צורך משמשות, לטעמי, גם אותן "שמורות טבע בזמן" שהקימה התרבות היהודית: החגים, השבת ויום הכיפורים.

בתרבות היהודית נבנו מנגנוני הגנה רבי-עוצמה מפני החומרנות, מפני הכוחנות, ומפני תהליכים חברתיים מזיקים. עולם המושגים של היהדות מכיל את השבת, את דיני הכשרות, את הפרשת המעשר ואת הזכר לחורבן, אלה מנגנוני הבניית תודעה שבכוחם להזכיר לאדם – כל פעם מחדש – את שניסח אברהם יהושע השל:

"ביחס למתנות החיצוניות, לרכוש חומרי, יש רק יחס אחד נכון - לחיות אתם, אך להיות מסוגל לחיות בלעדיהם".

כמובן שמנגנונים אלו אין בהם די, אך חשוב, ואף דחוף, להבין שהם בין הכלים היעילים והאותנטיים ביותר שבידינו, אנו המעוניינים באמת בשינוי מקיף, פוליטי ותודעתי כאחד. יום הכיפורים יכול לתת לנו דוגמה לעולם שאחרי השינוי.

תחרותיות, חומרנות, חמדנות וקנאה מלווים כל חברה וימשיכו להיות אתנו גם בהווה וסוציאליסטית. למעשה, הדרך הבטוחה לפירוק של חברה בעלת ערכים שוויוניים היא פניה ישירה ליצרים אלה, בתוספת מנה גדושה של הפחדה לגבי הצפוי לנו בעתיד אם נסמוך על מישור מלבד עצמנו (כל פעיל חברתי חווה על בשרו את חוסר היכולת המוחלט של הציבור בישראל להאמין בכך שמישהו מוכן לתת מזמנו, ממרצו ומכספו רק כדי לשפר את העולם). כדי למתן את כל אלה למידה שתאפשר בניית חברה המבוססת על סולידאריות, אני מציע לפנות אל התרבות היהודית. לשאוב משם עולם מושגים, רעיונות ואף פרקטיקה חברתית שמאפשרת לאדם – אולי רק פעם בשנה – להאמין באפשרות קיומו של עולם ללא ניצול.

לכבוד: רשות שמורות הטבע, רשות הגנים הלאומיים, החברה להגנת הטבע והגופים הירוקים. ברצוני להציע להוסיף שמורת טבע חדשה למפת השמורות בארץ. אמנם שמורה זו עתיקה למדי ואינה נמצאת בסכנה מיידית של כליה, אך רצוי להגן עליה ואף לשפר את יכולתם של אנשים רבים יותר להנות מנופיה ומחווית הביקור בה.

בשמורה זו יכול כל אחד לבקר (אם כי עד היום כמעט רק יהודים עשו זאת) ועד היום היא חמקה כמעט מכל צורה של ניצול מסחרי או פגיעה לצורכי פיתוח כלכלי. בשמורה אין כל פעילות של פרסום, שיווק, מסחר, או פיתוח תעשייתי. אין כמעט זיהום אוויר ולא פגיעה בסביבה הטבעית. גם ברמה האישית מתבקשים, ומשתדלים, רוב המבקרים בשמורה שלא לפגוע זה בזה ולא לנצל איש את רעהו. אני מתכוון כמובן ליום הכיפורים במדינת ישראל.

בגיליונות חברה הופיעו התייחסויות שונות לשאלתנו-זעקתנו של ברנר "איך נהיה אנו ללא-אנו". ובאמת, כיצד נוכל להתחיל לדמיין, שלא לדבר על ליישם, מציאות חיים שונה מזו הקיימת? במישור החברתי ניתן לדרוש שאלה זו כן: כיצד ניתן להתחיל בתהליך של שינוי כאשר המציאות והתודעה הקיימות גורמות לכך שהמצב הנוכחי נתפס כהכרחי ואילו החלופות כלא-מציאותיות? מצוות היהדות אינן מתכוונות לסוציאליזם. ניתן לקיימן במשטרים שונים ומתוך אידיאולוגיות ומוטיבציות שונות. אף 'טעמי המצוות' בחלקם נעלמו מעינינו ונתונים לזיכרון ולפרשנויות מנוגדות. אך יש למצוות האלה ערך מוכח אחד, שהוא ברור כל-כך עד כי לעתים אין מבחינים בו: הן שרדו. המצוות האלה עברו דרך של יותר מ-2,000 שנה. שרדו גירושים, גלויות, מהפכות טכנולוגיות ומחשבתיות, שואה נוראה, תקומה לאומית ותפוצה מחודשת ברחבי העולם.

בספרה No Logo נעמי קליין מחפשת באופן שיטתי מרחב ציבורי שהמותגים, המסחר וחברות הענק אינם שולטים בו. היא מוצאת כי עולם הספורט, הביטוי האמנותי, האקדמיה, התקשורת ואף תרבות הרחוב כולם נופלים קורבן, במקומם או במאוהב, לצורך של התאגידים לבלוע ולעכל כל דבר אותנטי על מנת להפכו לחלק מהמותג. הכל נעטף, נבלע ומוטמע בשלטי החוצות או בסרטוני פרסומת, באופנה או בעסקת החסות, עד שלא נותר "מרחב לא ממותג".

יום הכיפורים הוא מרחב כזה. שמורות הטבע הוקמו לא רק כמקומות לנופש ולהתרגעות. שמורות הטבע גם אינן שייכות